

І.М. Бондаренко, канд. юрид. наук, доц.
*Національна юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО МЕТОДУ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН

Відносно методу фінансового права вчені відмічають певні тенденції збільшення спектру способів правового регулювання. Це пояснюється складністю та неоднорідністю нинішніх фінансових відносин. Пошук оптимальних механізмів, які змушують рухатися фінансову систему держави, обумовлює підхід законодавця до використання різноманітних правових способів. Актуальним є поєднання різних імперативно орієнтованих та диспозитивно спрямованих способів правового регулювання, що дозволяють не тільки юридично коректно здійснювати управління фінансовою системою держави, а й побудувати систему ефективного фінансового законодавства.

Розглядаючи фінансове право як єдину галузь, що складається із сукупності правових інститутів, податкове право являє собою фінансово-правовий інститут. Головне в організації оподаткування – забезпечення формування публічних грошових фондів, а розподіл, використання їх (забезпечення публічних видатків) знаходиться за межами податкового права. Податково-правове регулювання характеризується деякими рисами, якими можна позначити своєрідність прояву фінансово-правових відносин у сфері оподаткування (досягнення певних юридичних цілей та конкретних соціальних результатів; наявність специфічного, але не ізольованого від фінансово-правового

предмета регулювання; використання засобів та методів регламентації та розвитку суспільних відносин).

Головною особливістю правового регулювання є участь держави у податковому праві, де держава виступає як суб'єкт, який надає правилам поведінки форму обов'язкових правових приписів, і водночас як власник грошових коштів, що надходять до нього у результаті закріплених такими приписами дій учасників відносин.

Державний примус – це інструмент, що забезпечує правові приписи, гарантує їх виконання та направлений на формування механізму безперервного надходження коштів до доходів бюджетів. Дійсно, у податкових правовідносинах примус існує, але більшою мірою через механізм різного роду імперативних способів забезпечення, які гарантують виконання податкового обов'язку зобов'язаними особами, які ухиляються від цього. У більшості випадків правове регулювання оподаткування передбачає дії законослухняних платників, які спрямовані на своєчасне та повне нарахування та сплату податків та зборів, надання податкової звітності.

Дозвіл як спосіб правового регулювання надає суб'єкту право на здійснення власних активних дій. На нашу думку, можливості учасників податкових правовідносин, що забезпечені юридичними дозволами диспозитивного типу, являють собою певні гарантії реалізації законних інтересів найменш захищеного суб'єкта та є частиною механізму взаємної відповідальності держави та платника податків. Характерною рисою розглянутих дозволів є те, що диспозитивність при виборі варіанту поведінки суб'єкта обумовлена імперативним приписом про необхідність здійснення такого вибору. Іншими словами, учасник податкових правовідносин не має права

відмовитися від здійснення якихось покладених на нього повноважень, проте уповноважений оптимізувати цей процес дозволеними способами.

Спосіб правової заборони означає, що на суб'єкт покладається обов'язок утримуватись від здійснення певних дій. Як правило, коло заборонених дій (діянь) чітко окреслене та наділене конкретними засобами юридичної відповідальності, які накладаються у разі їх порушення. Заборона виконує превентивну функцію, виступаючи допоміжним засобом норм, що встановлюють право, та зобов'язуючих норм.

Визначаючи межі реалізації владних повноважень суб'єктами фінансових відносин, метод правового регулювання допускає певну самостійність суб'єктів щодо вибору форм та варіантів здійснення покладених на них фінансово-правових обов'язків; завдяки використанню різних правових способів метод правового регулювання здійснює вплив на розвиток та реалізацію фінансових правовідносин, що відображають публічні інтереси держави та суспільства.